

[bez názvu]

André Comte-Sponville

◆ bytový seminář, česky | francouzsky, vznik: 22. 2. 1989

◆ private seminar, Czech | French, origin: 22. 2. 1989

[bez názvu] [1989]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1989-02-22 André Comte-Sponville (1)_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Je voudrais d'abord remercier Hubert Gerbeau et la salle de lecture française de leur invitation, et vous remercier tous d'être venus ici ce soir.

Jiný hlas: Napřed bych chtěl poděkovat Hubertu Gerbeauovi a francouzské knihovně za pozvání, že jsem mohl mezi vás dnes přijít, a také bych vám chtěl poděkovat za vaši dnešní návštěvu.

Jiný hlas: Les deux livres que je vais essayer de vous présenter sont des livres de *philosophie* au sens traditionnel du terme, c'est-à-dire que j'ai part à la recherche d'une sagesse.

Jiný hlas: Tyto dvě knihy, které se vám snažím dnes představit, jsou dvě knihy napsané v tradičním filosofickém směru, podle tradiční *filosofie*, tak jak je tento výraz míněn. To znamená, že se snažím nějakým způsobem prozkoumat kategorii moudrosti.

Jiný hlas: Ce sens traditionnel, la *philosophie* comme amour de la sagesse, peut passer pour archaïque ou pour anachronique, tant les philosophes, en tout cas en France, mais ailleurs aussi je crois, ont oublié cette tradition philosophique. C'était l'essentiel de la *philosophie* grecque, l'essentiel encore au XVIIIe siècle, et que aujourd'hui semble-t-il les philosophes ont oublié.

Jiný hlas: Tento tradiční smysl *filosofie*, který se zabývá láskou k moudrosti, se může zdát dnes již anachronickým nebo archaickým. Ve Francii na něj filosofové dnes již zapoměli, ale musíme si uvědomit, že to je základní kategorie, která byla uznávána řeckou *filosofí* a *filosofí* ještě v 17. století. Přesto však tato tendence je dnes ve Francii tak trochu stranou.

Jiný hlas: La sagesse, c'est-à-dire un art de vivre. Et je crois que c'est en effet l'essentiel de la *philosophie*. Qu'est-ce que philosopher? Je crois que c'est penser sa vie et vivre sa pensée. Et que ce qu'on appelle la sagesse, même si on ne l'a pas atteint soi-même, c'est l'harmonie entre ces deux actions, entre penser sa vie et vivre sa pensée. Quand les deux n'en font plus qu'un, on a affaire à ce qu'on appelle la sagesse.

Jiný hlas: Co je to vlastně moudrost? Moudrost, to je umění žít a je to asi ta nejdůležitější kategorie, která v životě může existovat. Moudrost znamená myslet na život a žít své myšlenky. I ten, kdo nedosáhne tohoto stavu moudrosti, se snaží tohoto dosáhnout. Je možno kategorii moudrosti kvalifikovat jako harmonický poměr nebo harmonický stav těch dvou činů, těch dvou jednání: myslet svůj život a žít své myšlenky.

Jiný hlas: Alors cette sagesse, le contenu de cette sagesse, j'ai essayé de le résumer dans le sous-titre de ces deux livres, *Traité du désespoir et de la béatitude*.

Jiný hlas: Jaký je obsah této moudrosti? Snažil jsem se to shrnout v názvu svých dvou knih, které se jmenují *Pojednání o beznaději a blaženosti*.

Jiný hlas: Je dis bien traité du désespoir ET de la béatitude, et non pas OU de la béatitude, puisque ce que j'ai essayé de montrer, c'est que le désespoir et la béatitude vont ensemble, du moins peuvent aller ensemble, comme les deux faces d'une même médaille.

Jiný hlas: Tato kniha se jmenuje *Pojednání o beznaději a blaženosti*, a nikoliv pojednání o beznaději nebo o blaženosti, z toho důvodu, že jsem se snažil dokázat, že blaženost a beznaděj jdou spolu k sobě a že v podstatě tvoří dvě strany jedné mince.

Jiný hlas: Ce que je vais essayer de présenter ce soir rapidement, c'est donc ce qu'on pourrait appeler une *éthique* du désespoir.

Jiný hlas: To, o čem dnes budu chtít hovořit v krátkosti během dnešní přednášky, by se dalo shrnout pod pojmem *etika* beznaděje.

Jiný hlas: En tant qu'il s'agit d'*éthique*, en tant qu'il s'agit de sagesse, cette béatitude, ce désespoir valent pour l'individu solitaire, ce que nous sommes tous. Et j'insiste sur le fait qu'il ne s'agit pas d'un programme politique, mais bien d'une démarche de vie individuelle.

Jiný hlas: Tyto dva pojmy, které jsme shrnuli v kategorii moudra, beznaděj a blaženost, jsou tím, co pro každého z nás představuje určitou hodnotu a jsou věcmi, které se dotýkají každého z nás, protože každý z

nás je individuem. Nejedná se o žádný politický program, ale o kroky individua v jeho životě.

Jiný hlas: En effet, la politique ne peut pas se passer de l'idée d'avenir, et donc la politique ne peut pas se passer d'une forme d'espérance.

Jiný hlas: Politika se nemůže obejít bez určitých myšlenek na budoucnost, a to znamená, že politika se nemůže také obejít bez naděje.

Jiný hlas: Mais si la politique se bat pour un avenir, chacun d'entre nous ne vit jamais que le présent.

Jiný hlas: Pokud se politika bije za nějakou budoucnost, tak každý z nás žije pouze přítomností.

Jiný hlas: Et c'est pourquoi me semble-t-il, la politique, si elle peut régler les problèmes d'une société, ne peut pas satisfaire à elle seule la vie de l'individu.

Jiný hlas: Z toho mně připadá, že i když politika může vyřešit problémy budoucna, tak nemůže vyřešit problémy individua.

Jiný hlas: La politique donc ne tient pas lieu de *philosophie*, de même d'ailleurs que la *philosophie* ne tient pas lieu de politique.

Jiný hlas: Což tedy znamená, že politika se netýká *filosofie* a stejně tak i naopak.

Jiný hlas: Alors pourquoi une *éthique* du désespoir? Je répondrai: pour le bonheur. Voilà qui est paradoxal, mais je répondrai que la *philosophie* l'est toujours, toujours est paradoxale.

Jiný hlas: Proč tedy vlastně beznaděj? Beznaděj musí existovat kvůli štěstí, a to může připadat absurdní, ale *filosofie* vždy byla paradoxní.

Jiný hlas: Il y a bien paradoxe en effet, puisque dans le langage courant, en tout cas en français, le désespoir c'est le maximum de malheur.

Jiný hlas: Existe-t-il tady jistý paradox, protože v běžné řeči, alespoň ve francouzštině, je beznaděj vlastně největším nahromaděním neštěstí.

Jiný hlas: Au point que quand on parle d'un désespéré...

Jiný hlas: dans nos journaux, il s'agit en général de quelqu'un qui s'est suicidé, qui a essayé de se suicider.

Jiný hlas: ...v našich novinách o někom, kdo je beznadějný nebo o nějakém beznadějném individuu, tak je to někdo, kdo se pokusil o sebevraždu nebo někdo, komu se sebevražda podařila.

Jiný hlas: Ce sens pourtant ne me paraît pas correct, pertinent, puisque celui qui se suicide, d'évidence, c'est que la mort est son espérance.

Jiný hlas: Tento výklad nebo tento smysl mi ovšem nepřipadá přesný nebo pertinentní, protože ten, kdo spáchá sebevraždu, tak to je někdo, pro něhož je smrt nadějí.

Jiný hlas: Quelqu'un qui serait vraiment désespéré au sens littéral du mot, c'est-à-dire qui n'espérerait rien, n'espérerait pas non plus la mort, et donc n'aurait aucune raison de se suicider.

Jiný hlas: Někdo, kdo by byl opravdu beznadějný v tom doslovném slova smyslu, to znamená, že už neočekával žádnou naději, by pochopitelně nespáchal sebevraždu, protože už by žádnou naději neměl.

Jiný hlas: Alors qu'au contraire, un psychiatre me l'a d'ailleurs écrit dans une lettre après la parution de mon premier livre, on peut penser que l'espérance est la principale cause de suicide, en ceci que les gens se suicident surtout par déception.

Jiný hlas: Můžeme tedy říct, a to mi ostatně napsal jeden psychiatr poté, co vyšla první moje kniha, že důvodem, že lidé páchají sebevraždu, je to, že byli zklamáni.

Jiný hlas: On se suicide surtout par déception, et s'il n'y avait pas d'espérance, il n'y aurait pas de déception.

Jiný hlas: Takže lidé páchají sebevraždu hlavně z toho důvodu, že byli zklamáni, a kdyby nebyla naděje, tak by nebylo ani zklamání.

Jiný hlas: De là l'idée d'une sagesse désespérée dont j'ai cru retrouver la tradition aussi bien chez Épicure et Lucrèce, dans l'antiquité, que chez Spinoza, dans la *philosophie* classique.

Jiný hlas: A z toho vlastně vychází pojem beznadějná moudrost nebo moudrost beznaděje, což je pojem, který je možno objevit u klasických *filosofů*, u Epikura, u Lukrecia a rovněž u středověkých *filosofů*, jako například u Spinozy.

Jiný hlas: Et on retrouve la même tradition, me semble-t-il, en Orient, dans la pensée bouddhiste.

Jiný hlas: A stejnou tradici je možno vidět v orientálním myšlení, a to v buddhistické *filosofii*.

Jiný hlas: Alors pourquoi une sagesse désespérée? Essentiellement pour deux raisons.

Jiný hlas: A proč tedy moudrost beznaděje nebo beznadějná moudrost? Je to hlavně ze dvou důvodů.

Jiný hlas: La première raison c'est qu'étant pleinement heureux, le sage n'a plus rien à attendre, ni à espérer.

Jiný hlas: Prvním důvodem je, že když moudrý člověk je plně šťasten, tak už nemůže nic očekávat a nemůže v nic doufat.

Jiný hlas: On n'espère que ce qu'on a pas, que ce qui nous manque, et le sage, par hypothèse, ne manque de rien.

Jiný hlas: Člověk doufá jenom v to, co nemá nebo v to, čeho nedosáhl, a ten, kdo je moudrý, tak tomu přece nic nechybí.

Jiný hlas: Inversement, parce qu'il n'attend rien, rien ne lui manque, et c'est pourquoi il est pleinement heureux.

Jiný hlas: Opačně, protože nic nečeká, nic mu nechybí, tak je moudrý a proto je plně šťastný.

Jiný hlas: Si bien que la phrase fameuse que Dante écrivit à l'entrée de l'enfer, vous qui entrez ici laissez toute espérance, on pourrait bien plus légitimement l'écrire à la porte du paradis.

Jiný hlas: A proto je možno říci, že věta, která podle Danta se nacházela před vstupem do pekla – „Naděje zanech, kdo mnou ubíráš se“ – by mohla zcela legitimně být také na dveřích ráje.

Jiný hlas: Puisque dans l'enfer, le réprouvé ne peut pas ne pas espérer échapper à sa souffrance.

Jiný hlas: Protože odsouzenec v pekle nemůže nedoufat, nemůže nedoufat v to, že unikne svým útrapám.

Jiný hlas: Alors qu'au contraire au paradis, le bienheureux n'a plus rien à espérer.

Jiný hlas: Kdežto naproti tomu v ráji, blažený v ráji nebo šťastný v ráji už nemá možnost v nic doufat.

Jiný hlas: C'est d'ailleurs ce qu'indiquait clairement Saint Thomas en disant que des trois vertus théologiques, la foi, l'espérance et la charité, au royaume, disait-il, dans le paradis, il n'en resterait plus qu'une seule, qui serait la charité.

Jiný hlas: A to vlastně i potvrzují slova svatého Tomáše, který vytvořil pojem tří teologických ctností, což byla víra, naděje a láska... víra, naděje a milosrdenství... víra, naděje a milosrdenství, tak v ráji se vlastně tento počet redukuje na jednu jedinou, a to je milosrdenství a láska.

Jiný hlas: La charité, c'est-à-dire l'amour, qui demeure toujours d'actualité, y compris au paradis.

Jiný hlas: To milosrdenství, to je v podstatě láska, která je vždycky aktuální, a samozřejmě i v ráji.

Jiný hlas: Alors que la foi n'a plus de raison d'être, on n'a plus besoin de croire puisque tout est là.

Jiný hlas: Kdežto víra už ztrácí svoje *raison d'être*, v ráji už není zapotřebí věřit, protože všechno tam je.

Jiný hlas: De même que l'espérance n'a plus non plus d'actualité puisque encore une fois au paradis on n'a plus rien à espérer.

Jiný hlas: A stejně tak i naděje nemá v ráji smysl, není relevantní pro ráj, protože v ráji už není v co doufat.

Jiný hlas: Le pari de la sagesse, dans la tradition dont je me réclame, qui est une tradition irrégieuse, matérialiste, le pari de la sagesse, c'est d'arriver à vivre ce bonheur, non pas après la mort dans un autre monde, mais ici et maintenant.

Jiný hlas: Sázka na moudrost, v tradici, ke které se hlásím, což je tradice ireligiózní, materialistická, sázka na moudrost je v tom prožít toto štěstí ne po smrti v jiném světě, ale tady a teď.

Jiný hlas: *sur terre*.

Jiný hlas: na tomto světě.

Jiný hlas: *Mais ce qui nous sépare de ce bonheur, c'est précisément toutes nos espérances, dont chacun peut constater qu'elles sont pratiquement toujours déçues.*

Jiný hlas: Ale to, co nám znemožňuje žít ve štěstí, nebo co nám znemožňuje to štěstí, to jsou naše naděje, o kterých skoro každý může konstatovat, že jsou vždy zklamány.

Jiný hlas: *Et parce que la vie déçoit nos espérances, nous accusons la vie.*

Jiný hlas: A protože v životě jsme zklamáni našimi nadějemi, tak obviňujeme z toho život.

Jiný hlas: *Mon idée, c'est que si la vie déçoit nos espérances, ce n'est pas forcément la vie qui a tort, ce sont peut-être les espérances qui sont fausses.*

Jiný hlas: Můj názor je takový, že pokud život zklamává naše naděje, tak to je mylné tvrzení, správné je spíše říci, že naše naděje byly špatnými.

Jiný hlas: *Et l'on retrouve cette idée de désespoir,*

Jiný hlas: a opět se tady dostáváme k té myšlence beznaděje,

Jiný hlas: *qui serait donc la condition du bonheur.*

Jiný hlas: beznaděj je tedy podmínkou štěstí.

Jiný hlas: *Et je crois en effet que pour quelqu'un qui n'a pas d'espérance religieuse,*

Jiný hlas: a já si skutečně domnívám, že někdo, kdo nemá náboženskou naději,

Jiný hlas: *nous ne pouvons vivre de bonheur qu'à proportion de ce que nous sommes capables d'accepter comme désespoir.*

Jiný hlas: nemůžeme žít ve štěstí jenom ve vztahu toho, co jsme schopni akceptovat jakožto míru beznaděje.

Jiný hlas: *Je disais que cette tradition se trouve aussi en Orient, dans le bouddhisme,*

Jiný hlas: říkal jsem, že tato tradice se také nalézá v orientu, v buddhistické filosofii,

Jiný hlas: *mais pas seulement dans le bouddhisme, puisqu'on trouve la même idée dans le Mahābhārata,*

Jiný hlas: ale nikoliv pouze v buddhismu, protože stejnou myšlenku nalézáme i v Mahābhāratě,

Jiný hlas: *texte immémorial de la tradition hindoue, qui est à peu près pour l'Inde ce que la Bible est pour l'Europe.*

Jiný hlas: což je text, který má pro indickou tradici asi stejnou platnost nebo stejnou hodnotu jako Bible pro Evropu.

Jiný hlas: *En voilà ce qu'on peut lire dans le Mahābhārata : Le désespéré est heureux, car l'espoir est la plus grande douleur et le désespoir la plus grande béatitude.*

Jiný hlas: Co se píše v Mahābhāratě: ten, kdo je beznadějný, je šťastný, protože naděje je největší bolestí a beznaděj největší blažeností.

Jiný hlas: *Suivant cette tradition, Épicure, Lucrèce, Spinoza d'un côté, la pensée orientale de l'autre,*

Jiný hlas: a podle této tradice, která na jedné straně jde přes Epikura, Lukrecia a Spinozu a na druhé straně z orientální filosofie,

Jiný hlas: *j'en suis venu à penser que le désespoir et la béatitude allaient ensemble et que la sagesse n'était que le point bienheureux de leur rencontre.*

Jiný hlas: jsem dospěl k názoru nebo k myšlence, že beznaděj a blaženost k sobě patří a že moudrost není nic jiného než šťastným bodem jejich setkání, těchto dvou kategorií.

Jiný hlas: *Le bonheur n'a plus rien à espérer et c'est pourquoi il est heureux, mais c'est aussi pourquoi il est désespéré.*

Jiný hlas: Ten, kdo je šťastný, již nemá v co doufat, a proto je šťastný. Ale z toho důvodu také pociťuje beznaděj.

Jiný hlas: *Et je crois que le peu d'expérience que nous avons du bonheur nous enseigne cela aussi, que le bonheur est désespéré.*

Jiný hlas: Já se domnívám, že ty vzácné zkušenosti, které máme se štěstím, nás učí tomu, že ve štěstí je beznaděj, že ten, kdo je šťastný, pociťuje beznaděj.

Jiný hlas: *De même, le désespoir n'a plus rien à perdre ni à gagner, et c'est pourquoi il est heureux.*

Jiný hlas: Stejně tak ten, kdo je v beznaději, už nemá co by ztratil nebo co by vyhrál, a proto je šťastný.

Jiný hlas: *Je dirais volontiers à la façon d'Héraclite : bonheur et désespoir, un et le même.*

Jiný hlas: Řekl bych to hérakleitovským způsobem: štěstí a beznaděj jsou jedno a totéž.

Jiný hlas: *Mais si la sagesse que j'évoque doit être désespérée en raison même de ce qu'est le bonheur,*

elle doit être désespérée aussi en raison non seulement de ce qu'est le bonheur, mais de ce qu'est l'espérance.

Jiný hlas: Ale pakliže moudrost musí být beznadějná v tom smyslu, jak já to zde evokuji, že se jedná o štěstí, tak musí být moudrost beznadějná nejen ve vztahu ke štěstí, ale také v tom, co je naděje, co je naděje.

Jiný hlas: *Qu'est-ce en effet que l'espérance ? C'est bien sûr un désir, et le plus souvent un désir qui porte sur l'avenir.*

Jiný hlas: Co to ve skutečnosti je naděje? Je to samozřejmě přání nebo touha a je to touha, která směřuje k budoucnosti.

Jiný hlas: *Nul n'espère ce qu'il a ni ce qu'il fait. C'est en quoi l'espérance est manque.*

Jiný hlas: Nikdo nedoufá v to, co má, nebo v to, co dělá. To znamená, že tam naděje chybí.

Jiný hlas: *Et c'est en quoi espérer le bonheur suffit à prouver qu'on ne l'a pas.*

Jiný hlas: A to znamená, že když se doufá ve štěstí, tak to potvrzuje, že to štěstí nemáme.

Jiný hlas: *Pour prendre un exemple concret, personne dans cette salle ne peut espérer être assis.*

Jiný hlas: Můžeme si vzít konkrétní příklad: nikdo v tomto sále nemůže doufat v to, že bude sedět.

Jiný hlas: Z toho prostého důvodu, že tady již všichni sedíme.

Jiný hlas: *On n'espère que ce qu'on n'a pas.*

Jiný hlas: Člověk doufá jenom v to, co nemá.

Jiný hlas: *Et cela nous donne la première caractéristique de l'espérance.*

Jiný hlas: A to nám dává první charakteristiku naděje.

Jiný hlas: *Espérer, c'est désirer sans jouir.*

Jiný hlas: Doufat, to je toužit po něčem, aniž by to bylo splněno, aniž bychom z toho mohli mít potěšení.

Jiný hlas: *Il y a une deuxième caractéristique de l'espérance.*

Jiný hlas: Existuje ještě druhá charakteristika naděje.

Jiný hlas: *On s'en rend compte en réalisant que l'espérance, si elle porte le plus souvent sur l'avenir, ne porte pas toujours sur l'avenir.*

Jiný hlas: To si uvědomujeme v tom, že pakliže se naděje vztahuje k budoucnosti, tak se k ní nevztahuje ve všech případech nebo vždycky.

Jiný hlas: *Paradoxalement, il y a des espérances qui portent sur le présent, voire même sur le passé.*

Jiný hlas: Paradoxně existují naděje, doufání, která se vztahují k přítomnosti, a nebo dokonce i k minulosti.

Jiný hlas: *Par exemple, si je vous dis : J'espère que vous m'avez compris jusque-là.*

Jiný hlas: Například když řeknu: Doufám, že jste mě až doted' chápali nebo pochopili.

Jiný hlas: *Ou bien d'un ami que je sais malade, je dis : J'espère qu'il est guéri.*

Jiný hlas: Stejně tak o příteli, který je nemocný, řeknu: Doufám, že se již uzdravil.

Jiný hlas: *Ou bien si l'on m'apprend sa mort, je peux dire : J'espère qu'il n'a pas souffert.*

Jiný hlas: A nebo pakliže se dozvím o tom, že zemřel, tak mohu říct: Doufám, že netrpěl.

Jiný hlas: *Comment se fait-il que je puisse espérer que mon ami est guéri, ou bien qu'il n'a pas souffert, alors que je ne peux pas espérer être assis ?*

Jiný hlas: A jak je možné, že mohu doufat v to, že můj přítel se uzdravil nebo že netrpěl při umírání, a nemohu přitom doufat, a naopak nemohu doufat, že budu sedět?

Jiný hlas: *Puisque quand j'espère que mon ami est guéri, il s'agit du présent. Et il s'agit aussi du présent quand je dis que je suis assis.*

Jiný hlas: Protože když říkám doufám, že můj přítel se uzdravil, tak to má co dělat s přítomností. A jedná se také o přítomnost, když říkám, že sedím.

Jiný hlas: *Où est donc la différence ?*

Jiný hlas: Kde je tedy rozdíl?

Jiný hlas: *La différence est la suivante : Je sais que je suis assis. Je ne sais pas si mon ami est guéri.*

Jiný hlas: Rozdíl je následující: Já vím, že sedím. Já nevím, jestli se můj přítel uzdravil.

Jiný hlas: *S'il est mort, je ne sais pas s'il a souffert.*

Jiný hlas: A pokud zemřel, tak nevím, jestli při umírání trpěl.

Jiný hlas: *Autrement dit, l'espérance peut porter sur le présent ou sur le passé dès lors qu'il y a ignorance.*

Jiný hlas: Takže jinými slovy, naděje, doufání se může vztahovat k přítomnosti nebo k minulosti ve chvíli, kdy o tom faktu nevíme.

Jiný hlas: *Nous touchons là, me semble-t-il, l'essence même de l'espérance.*

Jiný hlas: A tady se dostáváme do středu nebo do esence kategorie naděje.

Jiný hlas: *Espérer, c'est désirer sans savoir.*

Jiný hlas: Doufat, to je toužit po něčem, aniž bychom to věděli.

Jiný hlas: *Et si l'espoir porte surtout sur l'avenir, c'est que l'avenir surtout est objet de désir et d'ignorance.*

Jiný hlas: A pakliže naděje se vztahuje převážně k budoucnosti, to proto, že budoucnost je předmětem touhy a nevíme, jaká bude.

Jiný hlas: *Le contraire d'espérer, ce n'est donc pas craindre.*

Jiný hlas: Že protikladem k doufat není obávat se.

Jiný hlas: *Le contraire d'espérer, et cela en dit long sur l'espérance, le contraire d'espérer c'est savoir et jouir.*

Jiný hlas: Protiklad k doufat, a to nám mnohé o doufání vysvětluje, je vědět a radost nebo mít z něčeho radost.

Jiný hlas: *Ou s'apaiser.*

Jiný hlas: Uspokojovat se.

Jiný hlas: *Si le contraire d'espérer c'est savoir et jouir, on comprend que la sagesse n'est pas du côté de l'espérance.*

Jiný hlas: Pokud protikladem k doufat je vědět a uspokojovat se, tak pochopíme, proč moudrost nestojí vedle naděje.

Jiný hlas: *Je dirais plus : si l'espérance n'est pas seulement un désir qui porte sur l'avenir, tout désir portant sur l'avenir n'est pas non plus une espérance.*

Jiný hlas: A řekl bych víc, pokud naděje není pouze něco, co se vztahuje k budoucnosti, jakákoliv touha, která se týká budoucnosti, není vždycky nadějí.

Jiný hlas: *Par exemple, en arrivant ici ce soir, je n'espérais pas vous parler. C'était pourtant bien mon désir.*

Jiný hlas: Například když jsem dnes večer sem přišel, tak jsem nedoufal, že k vám budu hovořit. Ovšem bylo to samozřejmě moje přání.

Jiný hlas: *Et ce désir, quand je me dirigeais vers cette salle, portait bien sur l'avenir.*

Jiný hlas: A samozřejmě to přání, když jsem vstupoval do tohoto sálu, se vztahovalo k budoucnosti.

Jiný hlas: *Mais j'avais assez confiance en moi pour savoir que je vous parlerais.*

Jiný hlas: Ale měl jsem v sobě dostatek důvěry k sobě samému, abych věděl, že k vám budu hovořit.

Jiný hlas: *Et j'avais assez confiance en vous pour savoir que vous me laisseriez parler.*

Jiný hlas: A měl jsem dostatek důvěry k vám, abych věděl, že vy mě necháte hovořit.

Jiný hlas: *Bref, parler ou non, cela dépendait de moi.*

Jiný hlas: Tedy zkrátka řečeno, hovořit nebo nehovořit, to záleželo na mně.

Jiný hlas: *Et c'est pourquoi je n'avais pas à l'espérer.*

Jiný hlas: A to znamená, že jsem o tom nemohl doufat.

Jiný hlas: *Nul n'espère ce dont il se sait capable.*

Jiný hlas: Nikdo nedoufá o tom, o čem ví, že je toho schopen.

Jiný hlas: *Et c'est pourquoi le sage, expliquaient les stoïciens.*

Jiný hlas: A z toho důvodu ten, kdo je moudrý, jak vysvětlovali stoikové.

Jiný hlas: *Parce qu'il ne désire que ce qui dépend de lui.*

Jiný hlas: Je ten, kdo netouží jenom po věcech, kdo touží jenom po věcech, které závisejí na něm samotném.

Jiný hlas: *Et sans espoir aucun.*

Jiný hlas: A bez jakékoli naděje.

Jiný hlas: *La volonté lui suffit.*

Jiný hlas: Ta vůle mu stačí, tomu individu.

Jiný hlas: *Lequel d'entre vous espère vraiment se lever tout à l'heure ?*

Jiný hlas: Kdo z vás zde přítomných skutečně doufá, že za chvíli vstane ze židle?

Jiný hlas: *Si il y en a un dans la salle, c'est qu'il est vraiment en mauvaise santé.*

Jiný hlas: Pokud je někdo takový v sále, tak to znamená, že je skutečně ve špatném zdravotním stavu.

Jiný hlas: *Pour tous ceux qui sont en bonne santé,*

Jiný hlas: protože všichni, kdo jsou v dobrém... nebo mají jejichž zdravotní stav je dobrý,

Jiný hlas: *se lever tout à l'heure, ça n'est pas une espérance.*

Jiný hlas: v tom, že se mohou za chvíli zvednout ze židle, aniž by v to doufali.

Jiný hlas: *C'est simplement leur intention.*

Jiný hlas: Je to pouze jejich záměr.

Jiný hlas: *On peut appeler confiance ce rapport volontaire et serein à l'avenir.*

Jiný hlas: Tento volní a klidný vztah k budoucnosti by se dal nazvat důvěrou.

Jiný hlas: *Alors que nous n'espérons jamais au contraire que ce qui ne dépend pas de nous.*

Jiný hlas: A naproti tomu my doufáme vždy jen ve věci, které na nás nezávisí.

Jiný hlas: *Que nous n'espérons que ce que nous sommes incapable de faire.*

Jiný hlas: My doufáme jen v to, co nejsme schopni udělat.

Jiný hlas: *Je n'espère pas prendre l'avion, puisque cela dépend de moi.*

Jiný hlas: Já nedoufám v to, že poletím letadlem, protože to záleží na mně.

Jiný hlas: *Il me suffit de le vouloir.*

Jiný hlas: Mně to stačí chtít.

Jiný hlas: *Mais j'espère que l'avion ne tombera pas.*

Jiný hlas: Ale já doufám, že letadlo nepadne,

Jiný hlas: *parce que cela ne dépend pas de moi.*

Jiný hlas: protože to nezávisí na mně.

Jiný hlas: *On voit alors ce que c'est que l'espérance.*

Jiný hlas: Takže tedy vidíme, co to je naděje.

Jiný hlas: *Je disais tout à l'heure : espérer c'est désirer sans jouir et sans savoir.*

Jiný hlas: Já jsem před chvílí říkal, že doufat, to je vědět a uspokojovat se... Já jsem říkal, že doufat je přát si něco, aniž by o tom šlo... bez vědění a bez sebeuspokojování se.

Jiný hlas: *Nous pouvons ajouter :*

Jiný hlas: Můžeme přidat nebo dodat:

Jiný hlas: *espérer c'est désirer sans pouvoir.*

Jiný hlas: doufat, to je přát si něco, aniž bychom to mohli udělat.

Jiný hlas: *Et si l'espoir porte surtout sur l'avenir,*

Jiný hlas: a pokud se naděje týká hlavně budoucnosti,

Jiný hlas: *c'est que sur l'avenir surtout nous sommes impuissants.*

Jiný hlas: je to z toho důvodu, že my budoucnost nemůžeme nijak ovlivnit, jsme bezmocní.

Jiný hlas: *Car vouloir sans pouvoir ce n'est pas vraiment vouloir.*

Jiný hlas: Protože chtít bez moci, to není opravdu chtít.

Jiný hlas: *Celui qui dit : je veux qu'il fasse beau, ne comprend pas vraiment ce qu'il dit.*

Jiný hlas: Ten, kdo říká: já chci, aby bylo hezké počasí, nerozumí skutečně tomu, co říká.

Jiný hlas: *La vérité c'est qu'il désire le beau temps.*
Jiný hlas: Pravda je taková, že si přeje, aby bylo hezky,
Jiný hlas: *et comme le beau temps ne dépend pas de lui, il ne peut que l'espérer.*
Jiný hlas: a vzhledem k tomu, že krásné počasí na něm nezávisí, tak v to může pouze doufat.
Jiný hlas: *Alors que désirant vous parler,*
Jiný hlas: kdežto když já si přeji k vám hovořit,
Jiný hlas: *et le pouvant en effet,*
Jiný hlas: a skutečně to mohu udělat,
Jiný hlas: *il serait absurde que j'espère le faire.*
Jiný hlas: tak by bylo absurdní říci: doufám, že to budu moct udělat.
Jiný hlas: *On espère que ce qu'on ne peut pas faire,*
Jiný hlas: člověk doufá jen v to, co nemůže udělat,
Jiný hlas: *et ce qu'on fait on ne peut pas l'espérer.*
Jiný hlas: a to, co člověk dělá, tak v to nemůžeme doufat.
Jiný hlas: *C'est en quoi toute action est désespérée en quelque sorte*
Jiný hlas: z toho důvodu jakákoliv činnost je svým způsobem beznadějná
Jiný hlas: *et désespérante aussi souvent.*
Jiný hlas: a často také skrze tu činnost beznaděj vzniká.
Jiný hlas: *De même le coureur à pied espère emporter la victoire,*
Jiný hlas: stejně tak běžec doufá, že zvítězí,
Jiný hlas: *mais il s'agit de courir,*
Jiný hlas: ale tady se jedná o to běhat, o ten běh,
Jiný hlas: *et cela n'est pas une espérance.*
Jiný hlas: a to není naděje.
Jiný hlas: *Quoi de plus désespéré que la course à pied.*
Jiný hlas: Protože je stejně tak beznadějná jako ten běh.
Jiný hlas: *Donc espérer c'est désirer sans jouir, sans savoir, sans pouvoir.*
Jiný hlas: Tedy doufat, to je přát si bez vědění, bez sebeuspokojování a bez možností.
Jiný hlas: *On comprend que Spinoza y ait vu la marque d'un manque de connaissance*
Jiný hlas: Takže tam pochopíme, že Spinoza v tom viděl určitý nedostatek znalosti, uvědomění,
Jiný hlas: *et comme une impuissance de l'âme.*
Jiný hlas: a stejně tak jako nemohoucnost umění.
Jiný hlas: *On comprend aussi par là même*
Jiný hlas: A stejně tak chápeme
Jiný hlas: *ce que pourrait être un rapport à l'avenir qui ne serait pas d'espérance,*
Jiný hlas: co mohl být vztah k budoucnosti, který nebyl nadějí,
Jiný hlas: *mais de confiance, de raison et de volonté.*
Jiný hlas: ale vztahem důvěry, rozumu a vůle.
Jiný hlas: *Car on espère toujours sans doute,*
Jiný hlas: Neboť stále doufáme,
Jiný hlas: *et il serait fou de se l'interdire.*
Jiný hlas: a bylo by bláznivé si to zakázat.
Jiný hlas: *Encore faut-il savoir que c'est là notre part de manque.*
Jiný hlas: Ale z toho důvodu je třeba vědět, že se jedná o naši část, kde něco chybí, o náš nedostatek.
Jiný hlas: *C'est notre part d'impuissance et d'ignorance.*
Jiný hlas: Je to část naší nemohoucnosti a toho, o čem nevíme.
Jiný hlas: *Nous pouvons alors revenir à notre sage :*
Jiný hlas: A můžeme se tedy vrátit k našemu moudrému individuu.

Jiný hlas: *s'il est libéré d'espérance, ce n'est pas qu'il sache tout, ni qu'il puisse tout.*

Jiný hlas: Pokud je osvobozen od naděje, to neznamená, že by všechno věděl, nebo že by všechno mohl.

Jiný hlas: *Il n'est pas Dieu.*

Jiný hlas: Není Bůh.

Jiný hlas: *Mais c'est simplement qu'il a cessé de désirer autre chose que ce qu'il sait ou peut.*

Jiný hlas: Ale je to z toho důvodu, že on přestal toužit po tom, co nemůže, nebo co nechce.

Jiný hlas: *Il ne désire plus que le réel, dont il fait partie,*

Jiný hlas: Nepřeje si nic než reálné věci, jejichž on sám je částí,

Jiný hlas: *y compris pour le transformer.*

Jiný hlas: i to, že může to reálno změnit.

Jiný hlas: *C'est à nouveau ce qu'on appelle la volonté.*

Jiný hlas: A to je opět to, čemu říkáme vůle.

Jiný hlas: *Parce qu'il ne désire que le réel, ce désir est toujours satisfié,*

Jiný hlas: Tím, že si nepřeje nic než reálné věci, toto přání je vždycky splněno,

Jiný hlas: *c'est donc une joie pleine qui ne manque de rien.*

Jiný hlas: takže se jedná o plnou radost, které nic nechybí.

Jiný hlas: *Spinoza nous explique que c'est aussi un autre nom de l'amour.*

Jiný hlas: A Spinoza nám také vysvětluje, že to je vlastně jiné pojmenování pro lásku.

Jiný hlas: *Qu'est-ce en effet que d'aimer ?*

Jiný hlas: A co to vlastně je milovat?

Jiný hlas: *Spinoza explique que l'amour est une joie qu'accompagne l'idée de sa cause.*

Jiný hlas: Spinoza vysvětluje, že láska je radost, kterou doprovází myšlenka týkající se její příčiny.

Jiný hlas: *Par exemple, si quelqu'un vous dit : „Je suis joyeux à l'idée que tu existes,” ou bien, „Quand je pense que tu existes, cela me rend joyeux,” vous prendrez cela pour une déclaration d'amour.*

Jiný hlas: Tak například, když vám někdo řekne: „Jsem rád při pomýšlení na to, že existuješ,” nebo když se řekne: „Pomyslím-li na to, že existuješ, tak z toho mám radost,” tak je to vlastně prohlášení o lásce k té určité osobě.

Jiný hlas: *Et vous aurez raison bien sûr. Mais vous aurez aussi beaucoup de chance, parce que c'est la seule vraie déclaration d'amour.*

Jiný hlas: A samozřejmě budete mít pravdu. Ale budete mít také mnoho štěstí, protože to je jediné skutečné, pravdivé prohlášení o lásce.

Jiný hlas: *La seule qui ne demande rien.*

Jiný hlas: Jediné, které od nás nic nevyžaduje.

Jiný hlas: *La seule qui soit libérée de possession et d'égoïsme.*

Jiný hlas: Jediné, které je osvobozeno od pocitu vlastnictví a egoismu.

Jiný hlas: *Puisqu'elle revient à dire : „Je suis heureux, non de te posséder ou que tu m'aimes, mais simplement que tu existes.”*

Jiný hlas: Protože v tom vztahu se říká: „Miluji tě ne proto, že tě mohu vlastnit, ale proto, čistě jen proto, že existuješ.”

Jiný hlas: *Et c'est pourquoi les amoureux le plus souvent aiment si...*

--- (1989-02-22 André Comte-Sponville (2) – diskuse, část záznamu [bez data, odhadnuto jako pokračování z 22. 2. 1989]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...réfugiés...

Jiný hlas: No ano, tady s vámi naprosto souhlasím.

Jiný hlas: *Mais en effet pour ma part, pensant à ce que vous évoquez, je n'utilise pas le mot de religion...*

Jiný hlas: A co se mě týče, proto já bych pro ty věci, které vy nazýváte, nepoužíval slovo náboženství.

Jiný hlas: *Parce qu'il est lié à toute une série de dogmes auxquels je ne crois pas.*

Jiný hlas: Protože je vázáno na mnoho různých dogmat, kterým nevěřím.

Jiný hlas: *Non seulement une vie après la mort.*

Jiný hlas: Nejenom na dogma života po smrti.

Jiný hlas: *Mais l'existence d'un Dieu personnel.*

Jiný hlas: Ale i na existenci osobního Boha.

Jiný hlas: *Ce qui fait que j'en suis venu, après certaines hésitations, à utiliser le mot de mysticisme.*

Jiný hlas: Což mě vedlo k tomu, že jsem po určitých úvahách dospěl ke slovu *mysticismus*.

Jiný hlas: *Parce qu'en effet la sagesse, et non seulement comme idéal, mais les expériences que l'on peut avoir de sagesse...*

Jiný hlas: Protože ve skutečnosti moudrost, a to ne pouze ideální moudrost, ale i ty osobní zkušenosti, které v oblasti moudrosti můžeme mít...

Jiný hlas: *Soit dans les textes comme l'Éthique de Spinoza, des textes du Bouddha ou de ses disciples...*

Jiný hlas: ...jsou ve Spinozových textech, například ve Spinozově *Etice*, nebo v buddhistických textech a v textech jeho žáků.

Jiný hlas: *Soit dans notre propre vie puisque si nous ne sommes pas des sages, nous avons nos moments de sagesse...*

Jiný hlas: ...nebo se to může vztahovat k našemu běžnému životu, protože přestože nejsme moudří, tak máme určité chvíle, ve kterých jsme moudří.

Jiný hlas: *Je crois que la sagesse est un état spirituel, bien sûr. Qu'elle est même un état spirituel extrême qu'on peut caractériser, me semble-t-il, par trois propriétés principales.*

Jiný hlas: Takže já se domnívám, že moudrost je jistý duchovní stav, samozřejmě. Že je vlastně dokonce nejvyšším spirituálním stavem, který bychom mohli charakterizovat těmito třemi hlavními vlastnostmi.

Jiný hlas: *Qui sont un état de simplicité, de paix...*

Jiný hlas: A to je stav jednoduchosti, klidu.

Jiný hlas: *D'autre part la mise hors-jeu ou entre parenthèses du langage.*

Jiný hlas: Na druhé straně je to stav vyloučení nebo odsunutí jazyka do závorek.

Jiný hlas: *Et c'est ce que j'appelle le silence.*

Jiný hlas: A to je to, čemu já říkám mlčení.

Jiný hlas: *Ensuite la mise hors-jeu ou entre parenthèses du temps.*

Jiný hlas: A dále potom vlastně odsunutí nebo dání do závorek kategorie času.

Jiný hlas: *Et c'est ce que j'appelle l'éternité, c'est ce qui s'appelle l'éternité.*

Jiný hlas: A to je to, čemu já říkám věčnost. To je to, co se jmenuje věčnost.

Jiný hlas: *Enfin, je dirais, et ça fera quatre caractéristiques, je dirais la disparition ou la mise entre parenthèses du manque.*

Jiný hlas: A potom ještě bych k tomu dodal čtvrtou charakteristiku, a to je také vlastně odstranění nebo dání pryč nedostatku.

Jiný hlas: *Et c'est ce que j'appellerais la plénitude.*

Jiný hlas: A to je to, co bych nazval plností.

Jiný hlas: *Or cet état de simplicité, de silence, d'éternité, de plénitude...*

Jiný hlas: Takže tento stav jednoduchosti, mlčení, věčnosti a plnosti...

Jiný hlas: *C'est évidemment ce que décrivent tous les mystiques et tous les sages.*

Jiný hlas: ...to je samozřejmě všechno to, co popisují všichni mystikové a všichni mudrci.

Jiný hlas: *Certains mystiques chrétiens disent cette chose, mais au sein d'une rencontre personnelle avec Dieu.*

Jiný hlas: Určití křesťanští mystikové říkají tyto věci, ale je to založeno na osobním setkání s Bohem.

Jiný hlas: *Qui n'est ni mon expérience, ni mon espérance.*

Jiný hlas: Což není ani moje zkušenost, ani moje naděje.

Jiný hlas: *C'est pourquoi je me suis intéressé surtout aux mystiques orientaux.*

Jiný hlas: Z toho důvodu já jsem se hlavně zajímal o orientální mystiky.

Jiný hlas: *Mais pour bien marquer la différence entre ce que j'appelle le mysticisme et la religion...*

Jiný hlas: Ale abych udělal skutečný dobrý rozdíl mezi tím, čemu já říkám *mysticismus*, a mezi náboženstvím...

Jiný hlas: *Je dirais que le mysticisme est le contraire de la religion.*

Jiný hlas: ...tak bych řekl, že *mysticismus* je opakem náboženství.

Jiný hlas: *Ce qui est moins paradoxal qu'il n'y paraît.*

Jiný hlas: Což je méně paradoxní, než by se mohlo zdát.

Jiný hlas: *Puisque comme vous le savez sans doute, beaucoup de mystiques ont eu des problèmes parfois graves avec leurs Églises.*

Jiný hlas: Protože, jak jistě sami dobře víte, mnoho mystiků mělo častokrát velké problémy se svou církví.

Jiný hlas: *Pourquoi est-ce que le mysticisme c'est le contraire de la religion?*

Jiný hlas: A proč tedy *mysticismus* je protipólem náboženství?

Jiný hlas: *Parce que la religion c'est le maximum de mystère.*

Jiný hlas: Protože náboženství, to je maximum tajemství.

Jiný hlas: *C'est pourquoi Spinoza disait qu'elle est l'asile de l'ignorance.*

Jiný hlas: Proto Spinoza říkal, že je azylem nevědomosti.

Jiný hlas: *Alors que le mysticisme ce n'est pas le maximum de mystère, c'est le maximum d'évidence.*

Jiný hlas: Kdežto *mysticismus*, to není maximum tajemství, to je maximum známých věcí.

Jiný hlas: *La religion au sens où je la prends, c'est le maximum d'espérance.*

Jiný hlas: A náboženství v tom smyslu, v jakém já je беру, to je maximum naděje.

Jiný hlas: *Alors que les mystiques, et c'est souvent ce que les Églises leur reprochaient...*

Jiný hlas: Zatímco mystikové, a to je právě to, co jim církev nejvíce vytýkala nebo často vytýkala...

Jiný hlas: *Disaient que dans l'état mystique ils n'avaient plus rien à espérer puisque tout était déjà là.*

Jiný hlas: ...říkali, že v mystickém stavu už není v co doufat, protože všechno už v tom stavu je.

Jiný hlas: *En ce sens le message de sagesse et le message mystique sont le même. Ce message je peux le dire en une phrase. Moi qui ne suis ni un sage ni un mystique, mais c'est que je les ai beaucoup lus et de près. Le message est le suivant: nous sommes déjà sauvés.*

Jiný hlas: V tomto smyslu poselství moudrosti a poselství mystiky jedno jsou. A toto poselství vám mohu shrnout v jedné větě. Já, který nejsem ani mudrcem, ani mystikem, ale mnoho a velice detailně jsem je četl. To poselství je následující: My už jsme spaseni.

Jiný hlas: *C'est le seul message.*

Jiný hlas: To je jediné poselství.

Jiný hlas: *Il ne nous reste plus qu'à le comprendre.*

Jiný hlas: Ted' už nám zbývá pouze ho pochopit.

Jiný hlas: *Alors je pense que l'on ne peut pas vivre sans collaboration avec les autres.*

Jiný hlas: Takže si myslím, že není možné žít bez spolupráce s ostatními.

Jiný hlas: *Alors la philosophie que vous avez présentée est une philosophie pour un individu isolé.*

Jiný hlas: A filosofie, kterou jste představil, je filosofie osamělého individua.

Jiný hlas: *Si nous voulions faire quelque chose, être actif, alors nous devons collaborer avec les autres et nous ne savons pas s'ils seront préparés de collaborer avec nous.*

Jiný hlas: Pokud se chceme do něčeho dostat, pokud chceme něco udělat, chceme být aktivní, tak musíme spolupracovat s ostatními a my objektivně nevíme, jestli tito lidé jsou připraveni s námi spolupracovat.

Jiný hlas: *Et alors nous devons espérer. Est-ce la même chose, la même orientation est nécessaire pour eux? Ils ne savent pas si nous collaborerons avec eux.*

Jiný hlas: A to znamená, že musíme doufat, a je to stejná věc, stejná orientace je nutná i pro ně, protože oni neví, jestli my budeme spolupracovat s nimi.

Jiný hlas: *S'il n'y a aucune vie humaine possible qu'une vie sociale, il me semble que ce n'est pas une*

sagesse de ne vouloir compter avec l'espérance, c'est-à-dire de vouloir compter avec les autres.

Jiný hlas: Pokud neexistuje žádná jiná forma lidského života než sociální forma života, tak se mi zdá, že to není moudrost, když nechceme počítat s nadějí, to znamená počítat s ostatními.

Jiný hlas: *Quand vous dites qu'on ne peut pas vivre sans collaboration avec les autres, bien sûr, je suis tout à fait d'accord. En revanche, quand vous dites que ma philosophie ne vaut que pour l'individu isolé, je ne suis plus d'accord du tout.*

Jiný hlas: Když říkáte, že není možno žít bez spolupráce s jinými, samozřejmě v tom máte naprostou pravdu. V opačném případě, když říkáte, že moje *filosofie* je platná pouze pro izolované individuum, tak už vůbec nesouhlasím.

Jiný hlas: *Je ferais volontiers une distinction, j'espère que notre interprète aura deux mots en tchèque pour dire la chose, parce qu'en français nous faisons une distinction entre la solitude et l'isolement.*

Jiný hlas: Já bych velice rád udělal rozlišení a doufám, že náš tlumočník má v češtině dvě rozdílná slova, aby mohl tuto realitu dobře vyjádřit, protože ve francouzštině my děláme rozlišení pro slova samota a izolace.

Jiný hlas: *Ce que j'appelle l'isolement, c'est être coupé des autres, et bien sûr ce n'est pas mon but. Mais ce que j'appelle la solitude, c'est autre chose.*

Jiný hlas: Proto to, co je izolované, to znamená být odříznut od druhých, a to samozřejmě není mým cílem. Ale to, co já nazývám samotou, to je něco jiného.

Jiný hlas: *Je crois que la solitude est un état spirituel, qui est toujours vrai pour tout le monde, même quand on est ensemble. Et autant il serait fou et égoïste de vouloir vivre isolé, autant il serait vain et illusoire de prétendre échapper à la solitude.*

Jiný hlas: Já si domnívám, že samota je vlastně spirituálním stavem, duchovním stavem, který je vždycky opravdový, a to pro všechny, i když jsme v určité společnosti, když jsme spolu. A bylo by bláznivé a egoistické vyžadovat, aby lidé žili izolovaně, stejně tak by bylo velmi marné a iluzorní předpokládat, že můžeme uniknout samotě.

Jiný hlas: *J'aime beaucoup cette phrase de Rilke: Dans la mesure où nous sommes seuls, l'amour et la mort se rapprochent.*

Jiný hlas: Já mám velice rád tuto Rilkovu větu: Pakliže jsme sami, láska a smrt se k sobě přibližují.

Jiný hlas: *Il s'agit donc d'habiter la communauté humaine, mais il s'agit aussi d'habiter la solitude.*

Jiný hlas: Takže se jedná o to obývat nebo být v lidské komunitě, ale znamená to také být v samotě.

Jiný hlas: *Quant au dernier point de votre intervention, montrant qu'on est obligé d'espérer quelque chose des autres, je vous l'accorderai volontiers.*

Jiný hlas: A co se týče vlastně vaší poslední poznámky, uvažujme-li, že je zapotřebí doufat v něco od druhých, tak v tom případě s vámi souhlasím.

Jiný hlas: *Mais je dirais deux choses: La première, c'est que nous espérons quelque chose des autres parce que les autres ne dépendent pas de notre volonté, et que donc cette espérance rentre bien dans le cadre général que j'évoquais: l'espérance relève de notre part d'impuissance. Et bien sûr nous sommes impuissants sur les autres.*

Jiný hlas: Ale řekl bych k tomu dvě věci. První je to, že my doufáme v něco od někoho, od druhých, protože ostatní nezáleží nebo nejsou závislí na naší vůli. A to znamená, že tato naděje nebo doufání se vlastně nalézá v tom generálním rámci, v tom všeobecném rámci, který jsem tady vytyčil. Protože naděje je relevantní k naší části neschopnosti. A samozřejmě my jsme neschopni mít vliv na druhé, jsme neschopni ve vztahu k druhým.

Jiný hlas: *La deuxième chose, c'est que c'est parce que nous espérons quelque chose des autres que nous sommes si souvent déçus. Nous reprochons aux gens de n'être pas ce que nous espérons qu'ils seraient. Mais de quel droit exigerais-je que les autres se soumettent à mon espérance? J'aboutis alors à cette situation absurde de reprocher aux autres quelque chose qui ne s'est passé qu'en moi.*

Jiný hlas: A druhou věcí, kterou bych chtěl uvést, je to, že protože my doufáme v něco od druhých, tak

jsme tak často rozčarováni. My vytýkáme lidem, že nejsou to, co jsme doufali, jakými budou. Ale jakým právem já mohu vyžadovat, aby se ostatní podrobili mým nadějím? Takže přicházím k té absurdní situaci, že vyčítám ostatním něco, co se vlastně odehrálo pouze ve mně.

Jiný hlas: *C'est un peu paradoxal que je vous dise ça, moi à vous, mais j'aime mieux la charité, qui consiste à la limite à ne rien espérer des gens, mais à les aimer comme ils sont.*

Jiný hlas: Je trošičku paradoxní, že to říkám já vám, ale já mám raději milosrdenství, které v podstatě limitně, v konečném konci spočívá v tom, že člověk od druhých lidí nic neočekává, ale miluje je takové, jací jsou.

Jiný hlas: *Moi qui ne suis pas chrétien, vous me permettez d'évoquer le Christ, puisque Spinoza, qui n'était pas chrétien non plus, l'évoquait souvent. Mais ce que je vais vous dire, on ne le trouve pas chez Spinoza: Je ne crois pas que le Christ ait été déçu par Judas, ni par Saint-Pierre le reniant trois fois.*

Jiný hlas: Já nejsem křesťan, ale dovolte mi, abych tady citoval nebo připomněl Krista, protože Spinoza, který rovněž nebyl křesťan, jej velice často citoval. Ale to, co vám řeknu, to se u Spinozy nezmiňovalo. Já se nedomnívám, že by Kristus byl zklamán Jidášem, ani svatým Petrem, který ho vlastně třikrát zapřel.

Jiný hlas: *Et pas seulement parce qu'il le savait à l'avance, ce qui reste un problème, mais simplement parce qu'il les aimait comme ils étaient, y compris traîtres.*

Jiný hlas: A nejenom proto, že by to věděl dopředu, což zůstává určitým problémem, ale z toho důvodu, že on je miloval takové, jakými byli, což znamená, že do toho patří i to, že byl zrádce.

Jiný hlas: *Ou lâche.*

Jiný hlas: A nebo že druhý byl zbabělec.

Jiný hlas: *C'est-à-dire des êtres humains.*

Jiný hlas: To znamená, že to byly lidské bytosti.

Jiný hlas: *Cela dit, je suis comme vous. J'espère des tas de choses, de tas de gens. Mais c'est ma part d'impuissance, je viens de le rappeler. Et c'est ma part d'égoïsme. Je crois sincèrement que l'amour vrai n'espère rien.*

Jiný hlas: A k tomu pak řeknu, ještě jsem jako vy. Já doufám ve spoustu věcí, které přijdou od druhých lidí. Ale znovu bych připomněl, že to je moje část, část mojí neschopnosti. A je to část mého sobectví. Já se upřímně domnívám, že opravdová láska v nic nedoufá.

Hejdánek: Možná je už čas, abychom skončili. Nevím, co si o tom vy myslíte.

Jiný hlas: *Eh bien merci à tous d'être venus.*

Jiný hlas: Děkuji vám všem, děkujeme, že jste přišli.